

CHAPTER

TRANSFORMATION OF UKRAINE'S MONETARY CIRCULATION: TRENDS, CHALLENGES, AND DEVELOPMENT PROSPECTS

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-690-4-21>

Olena Serhieieva

*PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Banking
Odesa National University of Economics*

Summary

*The section is devoted to a comprehensive analysis of the current state of Ukraine's monetary circulation under conditions of digital transformation and the wartime economy. Theoretical and methodological foundations of its functioning, regulatory framework, and key factors influencing the stability of the banking system are highlighted. **The purpose.** Theoretical and methodological generalization of the principles of organizing and regulating Ukraine's monetary circulation, identification of the challenges of the digital and wartime economy, and formulation of practical recommendations for its optimization. **Methodology.** The study employs a systemic approach, methods of comparative and structural analysis, statistical generalization of monetary circulation indicators, as well as institutional analysis of the regulatory framework. **Results.** The findings confirm that the dynamics of Ukraine's monetary circulation in 2015–2025 demonstrated a complex yet adaptive trajectory shaped by internal reforms, external shocks, and transformational processes in the global economy. A comprehensive assessment of macroeconomic indicators, forms of money, and monetary aggregates substantiates the ability of Ukraine's banking system to maintain a strategic orientation toward stability and gradual integration into the European financial space, despite the risks of the wartime economy and global uncertainty. **Practical Implications.** The results of the study have applied significance for improving Ukraine's monetary policy and optimizing mechanisms of monetary circulation under digitalization and wartime conditions. The proposed recommendations provide opportunities for practical implementation by the National Bank of Ukraine and financial institutions to enhance the regulation of monetary flows, develop cashless payment infrastructure, and strengthen the security of innovative payment instruments. The practical outcomes will contribute to ensuring the resilience of the banking system, reducing inflationary risks, and creating prerequisites for post-war economic recovery and Ukraine's integration into the European financial space. **Value / Originality.** Based on the results of the study, and considering*

the optimization of Ukraine's monetary circulation under digitalization and wartime conditions, it has been established that the proposed directions will foster the formation of an effective model of monetary circulation capable of ensuring financial stability, supporting economic security, and creating prerequisites for Ukraine's post-war recovery.

Вступ

Грошовий обіг виступає ключовим елементом макроекономічної стабільності, забезпечуючи безперервність фінансових потоків, підтримку платоспроможності суб'єктів господарювання та соціальну захищеність населення. Сучасні трансформаційні процеси у світовій економіці, зумовлені поєднанням факторів невизначеності, воєнних ризиків та цифровізації фінансових систем, висувають нові вимоги до організації грошового обігу в Україні.

В умовах воєнної економіки особливого значення набуває формування ефективних організаційно-методичних засад грошового обігу, які здатні гарантувати стійкість фінансової системи та адаптацію до кризових викликів. Паралельно процеси цифровізації створюють нові можливості для оптимізації грошових потоків, впровадження інноваційних платіжних інструментів та інтеграції у європейський фінансовий простір. Тому тема дослідження є актуальним завданням, що має як теоретичне, так і практичне значення для забезпечення фінансової стабільності, економічної безпеки та створення передумов для післявоєнного відновлення.

Теоретичні питання організації та регулювання грошового обігу знайшли ґрунтовне висвітлення у наукових працях українських учених і практиків, серед яких С. Стельмах [1], Л.В. Кузнецова [2], М.І. Савлук [3], Б.С. Івасів [4], Л.М. Рябініна [5], В.І. Міщенко [6], О.М. Колодізєв [7], В.Д. Лагутін [8], Б.Л. Луців [9], Я.І. Чайковський [10] та інші дослідники. Водночас актуальним залишається завдання комплексного аналізу сучасного стану грошового обігу України з метою виявлення найбільш суттєвих проблем та визначення конкретних напрямів його оптимізації. Такий підхід сприятиме стабілізації функціонування банківської системи та забезпеченню розвитку національної економіки в умовах невизначеності.

Метою дослідження є теоретико-методологічне узагальнення засад функціонування грошового обігу України, ідентифікація ключових викликів у контексті цифрової та воєнної економіки та формування практичних рекомендацій щодо його оптимізації.

Для досягнення мети в роботі було поставлено наступні задачі:

- розкрити економічну сутність грошового обігу та визначити його місце в системі фінансових відносин;

- визначити ключові чинники впливу, які впливають на формування грошового обігу;
- проаналізувати взаємозв'язок між макроекономічними індикаторами та процесами формування й функціонування грошового обігу України, а також провести оцінку за формами грошей та через показники грошових агрегатів;
- надати рекомендації щодо оптимізації грошового обігу України в умовах цифровізації та воєнної економіки.

Об'єктом дослідження є грошовий обіг України, його формування та функціонування в умовах невизначеності.

Предметом дослідження виступають організаційно-методичні засади організація, регулювання грошового обігу України, забезпечення його стабільності та адаптація до трансформаційних викликів сучасної економіки.

Отже, грошовий обіг України в умовах цифрової трансформації та воєнної економіки постає як ключовий чинник макроекономічної стабільності, що потребує системного регулювання та адаптації до кризових викликів. Комплексний аналіз його сучасного стану та розробка практичних рекомендацій сприятимуть підвищенню стійкості фінансової системи й формуванню передумов для післявоєнного відновлення національної економіки.

1. Теоретико-методологічні засади грошового обігу: економічна сутність, наукові підходи та функціональна роль у фінансовій системі

Визначення економічної сутності грошового обігу є ключовим етапом у дослідженні фінансової системи країни. Грошовий обіг виступає фундаментальною категорією, що відображає рух грошей у процесі виконання ними всіх своїх функцій та забезпечує взаємозв'язок між виробництвом, розподілом і споживанням суспільного продукту. Його аналіз дозволяє розкрити внутрішні закономірності формування платоспроможного попиту, механізми узгодження товарних і фінансових потоків, а також визначити роль грошей як універсального посередника економічних відносин. Саме через дослідження економічної сутності грошового обігу стає можливим окреслити його значення для підтримання макроекономічної рівноваги та забезпечення стійкості функціонування фінансової системи держави.

Доцільним є визначення тісного взаємозв'язку між грошовим ринком та грошовим обігом. Грошовий ринок виступає інституційним середовищем, де формується попит і пропозиція на гроші, визначається їхня вартість через процентну ставку та забезпечується перерозподіл фінансових ресурсів між суб'єктами економіки. Водночас грошовий обіг

є практичним механізмом, що забезпечує рух коштів у готівковій та безготівковій формах, створюючи умови для функціонування грошового ринку. Саме через грошовий обіг реалізуються доходи та витрати бюджету, здійснюється кредитування та інвестування, формуються заощадження населення і ресурси для розвитку економіки. Він виступає ключовим механізмом трансмісії монетарної політики НБУ, оскільки він впливає на рівень інфляції, стабільність національної валюти та стійкість банківської системи. В умовах цифровізації та інтеграції у світовий фінансовий простір він перетворюється з технічного інструмента обміну на стратегічний чинник економічної безпеки та конкурентоспроможності держави.

У наукових дослідженнях не сформовано єдиного підходу до визначення сутності грошового обігу; водночас доцільно виокремити три базові концептуальні напрями його трактування (рис. 1).

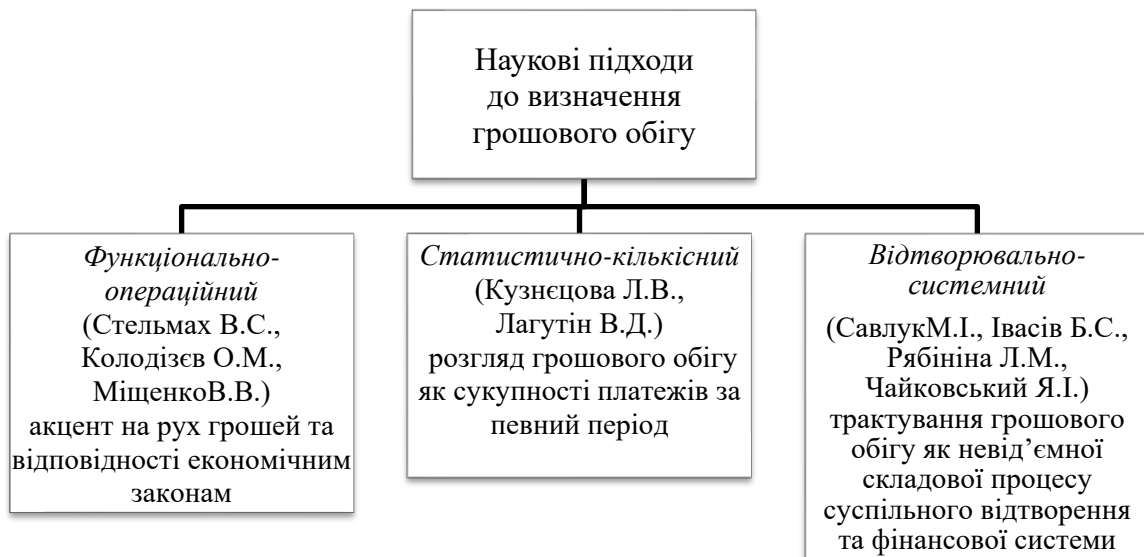

Рис. 1. Наукові підходи до визначення грошового обігу

Джерело: складено авторкою за матеріалами [1–10]

Отже, критичний аналіз показує, що ототожнення понять «грошовий обіг» і «грошовий оборот» у ряді робіт знижує точність теоретичних узагальнень.

Для розуміння відмінностей між «грошовим оборотом» та «грошовим обігом» погодимось з вченим Чайковським А.І., що сукупний грошовий оборот слід розглядати як макроекономічну систему, що забезпечує відтворювальний процес переміщення грошей між суб'єктами грошових відносин [10, с. 727].

Отже, ми погоджуємось, що грошовий оборот є явищем макро-економічного рівня, достатньо комплексним поняттям, яке обслуговує

кругообіг сукупного капіталу суспільства на всіх стадіях відтворення виробництва, розподілу, обміну та споживання. Водночас грошовий обіг доцільно трактувати як рух коштів у межах індивідуальних капіталів у готівковій та безготівковій формах, що здійснюється як у внутрішньому, так і в міжнародному просторі між суб'єктами грошових відносин.

Системний підхід, сформований сучасними дослідниками, дає змогу розглядати грошовий обіг не лише як технічний процес руху коштів, а і як важливий чинник фінансової стійкості та економічного розвитку держави.

З метою уточнення сутності грошового обігу варто проаналізувати основні класифікаційні критерії, запропоновані дослідниками, що відображено на рис. 2.

Рис. 2. Класифікаційні критерії сучасного грошового обігу

Джерело: складено авторкою за матеріалами [2; 3; 5; 7]

Доцільно підкреслити, що у практиці розвинених країн так й в Україні канали обігу готівкової та безготівкової грошового обігу функціонують як єдина система, у межах якої постійно здійснюється трансформація грошей з готівкової у безготівкову форму, так й навпаки. До цього процесу дедалі активніше долучаються нові форми грошей такі як електронні та перспективні цифрові валюти, що розширюють можливості грошового обігу та забезпечують його інтеграцію у глобальний фінансовий простір.

Роль грошового обігу у фінансовій системі держави визначається дією закону грошового обігу. У сучасних умовах, коли гроші мають неповноцінний характер, закон грошового обігу визначається через співвідношення між обсягом вироблених товарів і послуг, рівнем цін та швидкістю руху грошей.

$$M = \frac{PQ}{V}$$

де M – грошова маса, P – рівень цін, Q – кількість вироблених товарів і послуг, V – швидкість обігу грошей.

Закон грошового обігу відображає, що величина грошової маси залежить від кількості рівня цін (P) та суспільного продукту (Q), а також перебуває у зворотній залежності від швидкості обігу грошей (V). Це означає, що зростання виробництва та цін потребує більшої грошової маси, тоді як прискорення швидкості обігу зменшує потребу в додаткових грошових ресурсах. Саме цей закон формує межі та пропорції функціонування грошового обігу, забезпечуючи макроекономічну рівновагу та стабільність фінансової системи.

З позицій інституційного аналізу нормативно-правове забезпечення організації та регулювання грошового обігу в Україні передбачає інтеграцію загальних принципів управління та контрольних механізмів, серед яких:

1. чітке розмежування зон відповідальності між державою та суб'єктами-учасниками грошового обігу;
2. формування раціональних та ефективних схем оперативного регулювання і контролю за грошовим обігом;
3. урахування динамічного розвитку банківської системи та забезпечення оптимального співвідношення між готівковими й безготівковими коштами для якісного функціонування економіки.

Правове забезпечення організації та регулювання грошового обігу в Україні реалізується через систему нормативних джерел різної юридичної сили. До них належать:

- закони (акти вищого органу державної влади, зокрема Конституція України та інші кодифіковані акти, що визначають основи грошових відносин);
- нормативні акти, які видаються органами державної влади та управління відповідно до їх компетенції;
- внутрішні банківські інструкції та розпорядження, що деталізують порядок здійснення операцій у сфері грошового обігу.

Нормативно-правова база організації та регулювання грошового обігу в Україні постійно вдосконалюється та має прояв у таких напрямках:

- систематизація розпорошених положень шляхом прийняття окремого Закону України «Про систему грошового обігу в Україні»;
- поступове зниження частки готівки у загальному грошовому обігу;
- розвиток інфраструктури безготівкових розрахунків через встановлення обов'язкових вимог для фінансово-кредитних організацій;
- впровадження сучасних банківських інформаційних технологій із використанням зарубіжного досвіду для удосконалення безготівкових операцій;

– стимулювання створення спеціалізованих установ та організацій, що забезпечують функціонування ринку послуг з організації готівкового обігу (зокрема аутсорсингових компаній та систем зберігання стратегічних резервів готівки).

Реалізація зазначених напрямів сприятиме трансформації взаємовідносин між НБУ та банками, між банківськими установами та їх клієнтами. Отже, оптимізація грошового обігу має ключове значення для стабілізації економіки держави та забезпечення цінової стабільності національної валюти.

Таким чином, проведений аналіз дає підстави стверджувати, що підтримання стійкості, впорядкованості та збалансованості грошового обігу має вирішальне значення для нормалізації товарно-ринкових відносин у будь-якій економічній системі. Гроші, що перебувають в обігу, виконують особливу функцію: вони слугують інструментом суспільної оцінки витрат і результатів праці виробників, забезпечують розподіл створеного продукту між споживачами, опосередковують процеси обміну та формують економічні зв'язки між виробниками та споживачами.

З огляду на трансформаційні процеси функціонування грошового ринку України характеризуються низкою викликів, що істотно впливають на ефективність монетарної політики та стабільність грошового обігу (рис. 3).

З представленою рис. 3 наочно бачимо що до ключових чинників належать інфляційні ризики, спричинені як внутрішніми дисбалансами, так і зовнішніми шоками; воєнні події, які зумовлюють підвищення державних витрат та тиску на валютний ринок; глобальні економічні потрясіння, що посилюють волатильність фінансових потоків; а також процеси цифровізації, які трансформують традиційні механізми обігу грошей і створюють нові інструменти регулювання.

Рис. 3. Ключові чинники впливу на формування грошового обігу

Джерело: складено авторкою за матеріалами [11]

Для проведення аналітичного огляду розглянемо кількісні показники, якими визначається грошовий обіг України. Це уможливило оцінити обсяг і структуру грошової маси, простежити механізми її формування та визначити взаємозв'язок між грошовим обігом та ключовими економічними процесами, а саме: виробництвом, зайнятістю, доходами та цінами. Використання цих показників забезпечує можливість комплексної оцінки ефективності монетарної політики та її впливу на стабільність національної економіки (табл. 1).

Таблиця 1

Система показників оцінювання грошового обігу

Макроекономічні індикатори	Показники за «формами» грошей	Показники грошової маси за агрегатним методом
<ul style="list-style-type: none"> – грошовий обіг; – швидкість обігу грошей; – номінальна грошова маса; – реальна грошова маса; – індекс споживчих цін; – коефіцієнт доларизації; – коефіцієнт монетизації 	<ul style="list-style-type: none"> – готівкова грошова маса; – безготівкова грошова маса; – грошовий мультиплікатор; – грошова база; – цінні папери; – золотовалютні резерви 	<ul style="list-style-type: none"> – грошовий агрегат M0; – грошовий агрегат M1; – грошовий агрегат M2; – грошовий агрегат M3

Джерело: складено авторкою за матеріалами [12]

Використання зазначених показників створює передумови обґрунтованої оцінки результативності монетарної політики та визначення її впливу на стабільність національної економіки й цінову динаміку.

2. Діагностика сучасного стану грошового обігу України

Стабільність функціонування грошового обігу забезпечується наявністю оптимальної кількості грошей у системі. Зазначені показники доцільно визначати за трьома основними блоками: макроекономічними індикаторами, грошовим обігом за «формами» грошей, а також грошовим обігом, що характеризується показниками грошових агрегатів та їх складовими. Їх взаємозв'язок між окремими блоками забезпечує можливість використання системи в цілому для коригування та уточнення її складових показників, а також для здійснення ефективного грошово-кредитного регулювання економіки країни.

Аналіз грошового ринку України доцільно проводити за період 2015–2026 рр. (станом на кінець кожного року), вибір саме цього інтервалу зумовлене його високою напруженістю для національної економіки, а саме починаючи з 2015 року НБУ визначив стратегічний курс банківської системи на модернізацію та стійкість у мінливих умовах, активному переходу до цифровізації економічних процесів, з 2020 р. країна

зіткнулася з глобальними викликами, спричиненими пандемією COVID-19, а з 2022 р. із наслідками повномасштабної війни. Сукупність цих чинників істотно вплинула на динаміку грошового обігу та визначила необхідність комплексного дослідження його стану в зазначений період.

Отже, проведемо детальний аналіз кожного із зазначених блоків та показників, що входять до їх складу.

Показниками, що визначають вплив на формування грошового обігу в Україні, є зміни основних макроекономічних індикаторів, які відображають взаємозв'язок грошового обігу з реальним сектором економіки.

Для узагальнення результатів першого блоку аналізу грошового обігу, що охоплює оцінку ключових макроекономічних показників за 2015–2025 рр., сформовано таблиця 2. Вона систематизує основні параметри, відображаючи їхню динаміку та дозволяючи комплексно оцінити тенденції розвитку грошово-кредитної системи України у зазначений період.

Таблиця 2

Динаміка макроекономічних показників грошового обігу України за 2015–2025 рр., станом на кінець року, млн грн, %, разів

Показники	Динаміка (+, -)	Позитивні трансформації	Дестабілізаційні детермінанти
Платіжний оборот, млн. грн.	+6 951 736	Розширення економіки, зростання номінальних обсягів	Частково інфляційне зростання, девальваційний вплив
Швидкість обігу грошей, разів	+0,2	Контрольований рівень інфляції у межах допустимих значень	Збереження інфляційного тиску, ризику для купівельної спроможності
Номінальна грошова маса, млн. грн.	+ 3027250,0	Розширення грошового обігу, підвищення монетизації	Ризик інфляційного навантаження
Реальна грошова маса, млн. грн.	+3135973,9	Зростання купівельної спроможності, адаптація до криз	Висока залежність від інфляційних коливань
Коефіцієнт монетизації, %	-5,2	Підвищення ролі гривні в обслуговуванні економіки	Надмірна монетизація може створювати інфляційні ризики
Коефіцієнт доларизації, %	-10,1	Зміцнення довіри до гривні, зниження валютних ризиків	Збереження значної частки валютних активів
Валютний курс, грн.	+20,0	Адаптація фінансової системи до зовнішніх шоків	Девальвація гривні, зростання імпортних цін

Джерело: складено та розраховано авторкою за матеріалами [13; 14; 15]

Отже, за 2015–2025 рр. грошовий обіг України зазнав суттєвих трансформацій, що відображено у динаміці ключових макроекономічних індикаторів. ВВП підвищився понад 6,9 трлн грн, що свідчить про номінальне розширення економіки, хоча частково зумовлене інфляційними чинниками.

Зниження індексу споживчих цін (ІСЦ) в Україні з 43,3% у 2015 р. до 8% у 2025 р. свідчить про суттєве уповільнення інфляційних процесів та формування більш стабільного цінового середовища. Така динаміка є показником поступового оздоровлення макроекономічної ситуації, зменшення інфляційних очікувань та підвищення ефективності використання грошово-кредитних інструментів. На нашу думку, зменшення ІСЦ є результатом цілеспрямованої монетарної стратегії НБУ, що забезпечила поступове наближення України до міжнародних стандартів цінової стабільності.

Водночас коефіцієнт монетизації знизився на 5,2%, що є негативним явищем для економіки України та, навпаки, коефіцієнт доларизації знизився на 10,1%, що свідчить про поступове зменшення залежності економіки від іноземної валюти та підвищення ролі гривні у фінансових розрахунках. Десятирічний аналіз динаміки валютного курсу засвідчив його зростання на 20 грн, що відображає наявність макроекономічних викликів; водночас узагальнена тенденція свідчить про поступовий рух у напрямі стабілізації та зміцнення національної грошової системи України.

За результатами дослідження нами визначено, що аналіз грошового обігу України у взаємозв'язку з макроекономічними показниками засвідчує складну, але адаптивну динаміку грошового обігу, що формувався під впливом внутрішніх реформ, зовнішніх шоків та трансформаційних процесів в економіці України.

Наступним етапом дослідження грошового обігу України виступає його структурно-функціональна оцінка за формами грошей та відповідними індикаторами. До аналітичного блоку належать: готівковий та безготівковий сегменти обігу, показники грошової (монетарної) бази, грошовий мультиплікатор, інструменти фондового ринку (цінні папери) та міжнародні резерви у формі світових грошей (золотовалютні активи).

Після здійсненого комплексного аналізу грошового обігу за його «формами» доцільним є узагальнення отриманих результатів. Для систематизації та наочності всі розглянуті показники зведено у таблицю 3, що створює підґрунтя для формування висновків щодо особливостей їхньої динаміки та взаємозв'язків у досліджуваному періоді.

Таким чином, упродовж 2015–2025 рр. грошовий обіг України за його «формами» демонструє неоднорідну, але загалом позитивну динаміку, що відображає як внутрішні процеси монетарного регулювання, так і

зовнішні виклики. З одного боку, зростання грошової маси, розширення грошової бази, активне використання внутрішніх боргових інструментів та нарощування золотовалютних резервів створюють підґрунтя для фінансової стабільності та розвитку в країні. З іншого боку, зниження нормативного мультиплікатора, боргове навантаження, зовнішні фінансові ризики та виклики воєнної економіки формують потенційні загрози для макроекономічної рівноваги.

Таблиця 3

Динаміка показників за «формами» грошей в Україні за 2015–2025 рр., станом на кінець року, млн. грн, разів

Показники	Динаміка (+, -)	Позитивні трансформації	Дестабілізаційні детермінанти
Готівкова грошова маса, млн. грн.	663 699	Зростання готівкової та безготівкової грошової маси свідчить про розширення фінансових потоків та поступове посилення ролі безготівкових інструментів у структурі грошового обігу	Надмірна частка готівки може посилювати інфляційні ризики
Безготівкова грошова маса, млн. грн.	2 584 414		Вразливість до кібератак та технологічних ризиків
Грошова база, млн. грн.	838 526	Створення умов для кредитної експансії	Надмірне розширення може стимулювати інфляційний тиск
Грошовий мультиплікатор, разів			
нормативний	-8,1	Гнучкість регуляторної політики НБУ	Посилення регуляторних вимог до резервування та обмеження потенціалу кредитної експансії
фактичний	0,4	Стійкість депозитної мультиплікації та довіру до банківської системи	Низькі темпи зростання свідчать про обмежений вплив на економічне відновлення
Цінні папери (облігації внутрішніх державних позик), млн, грн.	1 459 281,02	Активне використання внутрішніх боргових інструментів для фінансування бюджету та зменшення залежності від зовнішніх запозичень	Надмірне навантаження на державний бюджет у довгостроковій перспективі
Світові гроші (золотовалютні резерви), млн. дол. США	44	Пов'язано з міжнародним фінансовим вливанням, що підтримує макроекономічну стабільність у воєнний час	Висока залежність від зовнішніх фінансових вливань, ризики глобальних криз

Джерело: складено та розраховано авторкою за матеріалами [14]

Отже, грошово-кредитна система України постає як гнучкий, але водночас вразливий механізм, здатний адаптуватися до глобальних кризових процесів і внутрішніх викликів, зберігаючи стратегічну орієнтацію на фінансову незалежність та стійкість, що визначає її ключову роль у забезпеченні макроекономічної стабільності та інтеграції у європейський фінансовий простір

Структура аналізу грошового обігу України, третій блок показників, зосереджено на оцінці грошових агрегатів, які зведені на рис. 4, які відобразить темпи зростання та зниження грошових агрегатів порівняно з попереднім роком за період 2015–2025 рр., на кінець року, %.

Рис. 4. Темпи зростання та зниження грошових агрегатів порівняно з попереднім роком за 2015–2025 рр., станом на кінець року, %

Джерело: розраховано авторкою за матеріалами [14]

З представлених даних на рис. 4 можемо зазначити, що динаміка показника агрегат M0 за 2015–2025 рр. демонструє стійке зростання готівки в обігу, з окремими періодами різкої інтенсифікації. Найбільш значний приріст відбувся у 2020 р. чи +34,3%, що може бути пов'язано з кризовими явищами та підвищеним попитом на ліквідні кошти. У наступні роки темпи приросту стабілізувалися на рівні 6–15%, що свідчить про поступове відновлення рівноваги та контрольоване зростання готівкової складової грошової маси.

Варто підкреслити, що агрегат M0 відображає як загальні тенденції економічного розвитку, так і реакцію фінансової системи на зовнішні виклики, підтверджуючи його значення як індикатора ліквідності та довіри населення до готівкових форм розрахунків.

Аналіз динаміки показника агрегату М1 за 2015–2025 рр. демонструє стійке та високі темпи приросту, що значно перевищують показники М0.. Найбільш відчутний приріст відбувся у 2020 р. чи +36,3%, що може бути зумовлено активізації бізнесу, переходу на безготівкові розрахунки, реалізацією зарплатних проєктів. У наступні роки темпи приросту залишалися двозначними +14 до +23%, що свідчить про активізацію короткострокових ресурсів, зростання ліквідності та посилення ролі безготівкових коштів у грошовому обігу України.

Отже, показник агрегат М1 відображає поступове зміцнення банківської системи України та довіри економічних агентів до фінансових інститутів, а його динаміка є ключовим індикатором розвитку платіжної інфраструктури та швидкості обігу грошей в країні.

Аналіз динаміки агрегату М2 за 2015–2025 рр. демонструє стійке нарощування грошової маси, що охоплює як готівкові кошти, так і депозити. Найбільший приріст зафіксовано у 2020 р. чи +28,7%, що відображає кризові явища та підвищений попит на ліквідні ресурси. У наступні роки темпи приросту залишалися високими 12–23%, що свідчить про розширення депозитної бази та зростання довіри економічних агентів до банківської системи України.

Таким чином, агрегат М2 є ключовим індикатором збалансованості грошового ринку, адже його стабільне зростання підтверджує здатність фінансової системи адаптуватися до економічних викликів, забезпечуючи макроекономічну рівновагу та підтримку інвестиційних процесів країні.

Відносно загального показника за яким розглядається грошовий обіг, а саме агрегат М3, у 2015–2025 рр. демонструє стійке та поступове нарощування грошової маси, що охоплює всі складові грошового обігу. Найбільший приріст зафіксовано у 2020 р. чи +28,6%, у наступні роки темпи приросту залишалися високими 12–23%, що свідчить про розширення фінансової системи, зростання депозитної бази та активізацію безготівкових розрахунків.

Таким чином, агрегат М3 є інтегральним показником, який відображає збалансованість та стійкість грошового ринку України, підтверджуючи його здатність адаптуватися до економічних викликів і забезпечувати макроекономічну рівновагу.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що структурні зміни грошового обігу у складі грошових агрегатів України за 2015–2025 рр. зазнавали змін відповідно до трансформацій в економіці, зумовлених впливом загальноекономічних тенденцій та кризових явищ, адаптацією фінансової системи до зовнішніх і внутрішніх викликів та послідовної політики НБУ щодо забезпечення стабільності грошового ринку та розвитку безготівкових інструментів в країні та поступового переходу до цифровізації процесів.

3. Напрями оптимізації грошового обігу України в умовах цифровізації та воєнної економіки

Регулювання грошового обігу традиційно розглядається як одна з ключових функцій державної економічної політики, адже воно визначає умови стабільності фінансової системи та впливає на темпи економічного розвитку. У сучасних умовах глобалізації та зростання макроекономічних ризиків особливого значення набувають інструменти монетарного регулювання, здатні забезпечити прогнозованість та довгострокову рівновагу. Одним із найбільш поширених і водночас ефективних механізмів є режим інфляційного таргетування, який протягом останніх трьох десятиліть активно застосовується центральними банками різних країн світу.

Розгляд міжнародного досвіду дозволить визначити різноманітність підходів до реалізації інфляційного таргетування, що зумовлено специфікою національних економік, рівнем розвитку фінансових ринків та інституційною спроможністю центральних банків та надасть можливість оцінити ефективність цієї стратегії й окреслити її потенціал як інструменту монетарного регулювання в умовах глобальних викликів.

Отже, інфляційне таргетування стало однією з найпоширеніших стратегій сучасної монетарної політики. Центральні банки різних країн застосовують інфляційне таргетування, щоб утримувати стабільні ціни та робити економічний розвиток більш передбачуваним. Його сутність полягає у визначенні чіткої цільової інфляції та застосуванні комплексу інструментів для її досягнення, що сприяє формуванню довіри економічних агентів до грошово-кредитної політики [16; 17; 18].

Слід зазначити, що у режимі інфляційного таргетування кожна країна визначає власний цільовий рівень інфляції (таргет), цільові показники інфляції залежать від того, наскільки розвинена економіка та наскільки самостійний центральний банк. У більшості країн таргет встановлюється на рівні 2–3 %, тоді як у країнах із перехідною економікою він може бути вищим.

Перехід України до режиму інфляційного таргетування розпочався у середині 2010-х років як відповідь на необхідність стабілізації макроекономічної ситуації після глибоких кризових явищ та валютних потрясінь.

У 2015 році НБУ офіційно оголосив про запровадження цього режиму, визначивши середньострокові цілі щодо інфляції та поступово формуючи інституційні засади для їх реалізації. Важливим кроком стало посилення незалежності НБУ, удосконалення комунікаційної політики та перехід до гнучкого курсоутворення, що створило передумови для підвищення довіри економічних агентів і закріплення нової моделі монетарної політики [19] (рис. 5).

У контексті проведеного дослідження доцільно відзначити, що запровадження інфляційного таргетування в Україні стало ключовим етапом трансформації монетарної політики та інституційного розвитку НБУ. Початковий період на початку 2015 році характеризувався надзвичайно високою інфляцією та необхідністю застосування жорстких інструментів, зокрема підвищення облікової ставки до рекордних рівнів. Подальше поступове зниження інфляції у 2016–2019 рр. засвідчило ефективність нової моделі та посилення довіри до НБУ. Водночас пандемія COVID-19 та повномасштабна війна 2022 року стали серйозними викликами, що знову підштовхнули інфляцію до двозначних показників і вимагали різкого посилення монетарної політики. Незважаючи на ці кризові умови, НБУ зберіг прихильність до режиму інфляційного таргетування, використовуючи його як основу для стабілізації очікувань та відновлення макроекономічної рівноваги.

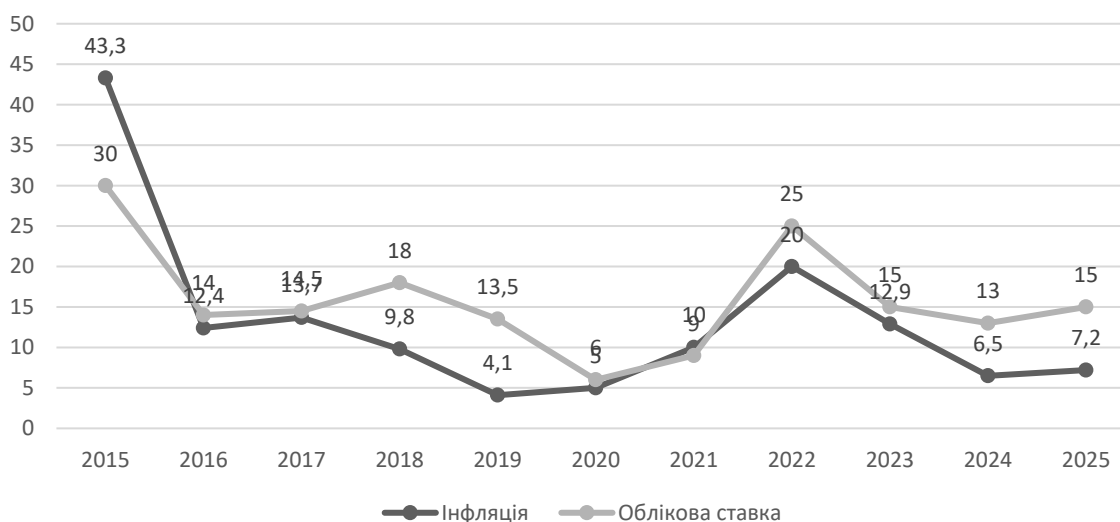

Рис. 5. Динаміка рівня інфляції та облікової ставки НБУ після введення інфляційного таргетування за 2015–2025 рр., станом на кінець року, %

Джерело: складено авторкою за матеріалами [19]

Таким чином, український досвід підтверджує, що інфляційне таргетування може бути ефективним навіть у країнах із високим рівнем зовнішніх ризиків, за умови інституційної незалежності центрального банку та прозорості комунікації з суспільством. За результатами проведеного аналізу зробимо порівняння досвіду інфляційного таргетування у чотирьох країнах в табл. 4.

Таким чином, проведений аналіз досвіду Великої Британії, Туреччини, Польщі та України переконливо свідчить, що інфляційне таргетування є одним із найбільш дієвих інструментів сучасної монетарної політики.

Незалежно від рівня економічного розвитку чи масштабів зовнішніх ризиків, цей режим забезпечує можливість гнучкого реагування на макроекономічні зміни, стабілізацію інфляційних очікувань та підтримання довіри до ЦБ.

Таблиця 4

Порівняний досвід впровадження інфляційного таргетування у Великої Британії, Туреччині, Польщі та Україні

Країна	Початок впровадження	Основні результати	Виклики	Досвід для України
Велика Британія	1992 р	Зниження інфляції до цільових 2 %, гнучке реагування на кризи (2008, COVID-19, енергетична криза)	Глобальні шоки, потреба балансувати між стабільністю та зростанням	Показовий «еталон» для розвинених економік, підтверджує гнучкість режиму
Туреччина	2002 (неявне), 2006 (офіційне)	Зниження інфляції з 30 % до <10 % у 2000-х, але нові піки понад 60 % у 2018–2023	Політичний тиск, валютні кризи, слабка інституційна незалежність	Важливий приклад для України: технічне впровадження без інституційної стійкості не гарантує успіху
Польща	1998	Стабілізація інфляції на рівні 2–3 %, інтеграція з ЄС, довіра до НБП	Зовнішні шоки (енергетична криза 2022–2023)	Підтверджує, що незалежність ЦБ та європейські стандарти забезпечують довгострокову стабільність
Україна	2015	Зниження інфляції з 43 % до однозначних значень у 2016–2019, збереження режиму під час війни	Високі зовнішні ризики, валютна нестабільність, пандемія, війна	Режим працює навіть у кризових умовах, але потребує незалежності НБУ та прозорої комунікації

Джерело: складено авторкою за матеріалами [19]

Доцільно підкреслити, що у практиці розвинених країн, як у Великій Британії, інфляційне таргетування стало «еталоном» для забезпечення цінової стабільності, тоді як у країнах із перехідною економікою, Туреччина, Польща, Україна, воно виступило ключовим механізмом інституційної трансформації та адаптації до кризових умов. Навіть

у випадках серйозних геополітичних потрясінь, а саме валютних криз, пандемії COVID-19, повномасштабної війни, інфляційне таргетування залишалося базовим інструментом монетарного регулювання, що дозволяло стримувати інфляцію та формувати передумови для відновлення макроекономічної рівноваги.

Таким чином, для України інфляційне таргетування не лише підтвердило свою ефективність у кризових умовах, але й стало стратегічною основою інтеграції у європейський економічний простір. Його застосування доводить, що навіть за умов макроекономічних та геополітичних потрясінь воно залишається базовим інструментом монетарного регулювання, який дозволяє: стримувати інфляцію, стабілізувати очікування, підтримувати довіру до центрального банку. Для України це означає, що інфляційне таргетування варто зберігати як стратегічний режим, адже воно працює навіть у кризових умовах і формує фундамент для довгострокової макроекономічної стабільності країни.

Отже, сучасний розвиток грошового обігу в Україні відбувається в умовах подвійного виклику: з одного боку, як інтенсивна цифровізація фінансової сфери, з іншого, функціонування економіки в умовах воєнного стану та високої невизначеності. Така комбінація чинників зумовлює потребу в оптимізації напрямів, які б забезпечували стійкість та адаптивність грошового обігу України.

На рисунку 6 відображено основні напрями оптимізації грошового обігу в Україні, які розглянемо більш детально.

Рис. 6. Напрями оптимізації грошового обігу України в умовах невизначеності

Джерело: складено авторкою за матеріалами [20; 21; 22]

1. У контексті сучасних умов невизначеності та зростання зовнішніх ризиків ключовий напрям оптимізації грошового обігу України повинен ґрунтуватися на гармонізацію законодавства з європейськими стандартами, що дозволить інтегрувати національну фінансову систему у спільний економічний простір та забезпечити відповідність міжнародним вимогам.

Слід визначити, що станом на початок 2026 рік гармонізація нормативно-правової бази у сфері грошового обігу є визначальним чинником реалізації положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, яка виступає необхідною передумовою для отримання фінансової підтримки з боку європейських інституцій, зокрема в рамках програм допомоги Ukraine Facility та забезпечує інтеграцію національної фінансової системи у спільний економічний простір ЄС [20]. Окреслені умови формують підґрунтя для адаптації національного законодавства до положень директив ЄС, зокрема MiFID II, CRD IV та UCITS, які регулюють фінансові ринки, банківську діяльність та інвестиційні фонди; удосконалення законодавчої бази щодо діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, зокрема підвищення розміру гарантованої суми компенсації вкладникам, розробка моделей прогнозування грошового обігу з урахуванням воєнних ризиків та цифрових трендів.

Ухвалення законопроектів щодо приєднання України до системи SEPA [21], що забезпечить уніфікацію правил платежів у євро та прозорість транзакцій. Саме приєднання України до системи SEPA (Single Euro Payments Area) розглядається як стратегічний етап у процесі європейської інтеграції та модернізації національної платіжної інфраструктури. Цей крок сприятимуть гармонізації українського законодавства з європейськими нормам, прозорості та уніфікації транзакцій у євро, а також сформує довіру міжнародних партнерів до фінансової системи держави (табл. 5).

Таблиця 5

Порівняльний аналіз процесу інтеграції України до SEPA

Параметр	Поточний стан України (2026)	Стандарт SEPA
Законодавча база	Законопроект у процесі ухвалення	Єдині правила ЄС
Технічні стандарти	Перехід на ISO 20022	ISO 20022 обов'язковий
Платежі в євро	Через SWIFT, комісії різні	Як внутрішні перекази, єдина комісія
Швидкість	1–3 дні	SCT – 1 день, SCT Inst – до 10 секунд
Доступність	Частково	Повна інтеграція у 42 країнах

Джерело: складено авторкою за матеріалами [21]

Порівняльний аналіз процесу інтеграції грошового обігу України до стандартів SEPA, який представлений в табл. 5 засвідчує, що національна фінансова система перебуває на етапі поступової інтеграції до європейського платіжного простору. Україна вже здійснила перехід до сучасних технічних стандартів (ISO 20022) та розпочала процес гармонізації законодавчої бази, проте станом на сьогодні повна відповідність вимогам SEPA залишається недосягнутою. Це проявляється у частковій доступності платіжних сервісів, використанні переказів через SWIFT та тривалішій швидкості транзакцій порівняно з миттєвими переказами SEPA.

Потреба у створенні чіткої нормативно-правової бази для визначення статусу цифрової гривні та правил її використання є одним із ключових завдань сучасної монетарної політики України. Відсутність чіткого правового регулювання статусу CBDC, механізмів емісії, захисту прав користувачів та протидії відмиванню коштів створює значні ризики як для центрального банку, так і для усіх учасників ринку. Без належного законодавчого підґрунтя впровадження цифрової валюти може призвести до правової невизначеності та втрати довіри.

З метою більш наочного відображення впливу ключових чинників здатності до впровадження CBDC в Україні доцільно представити їх у вигляді рис 7.

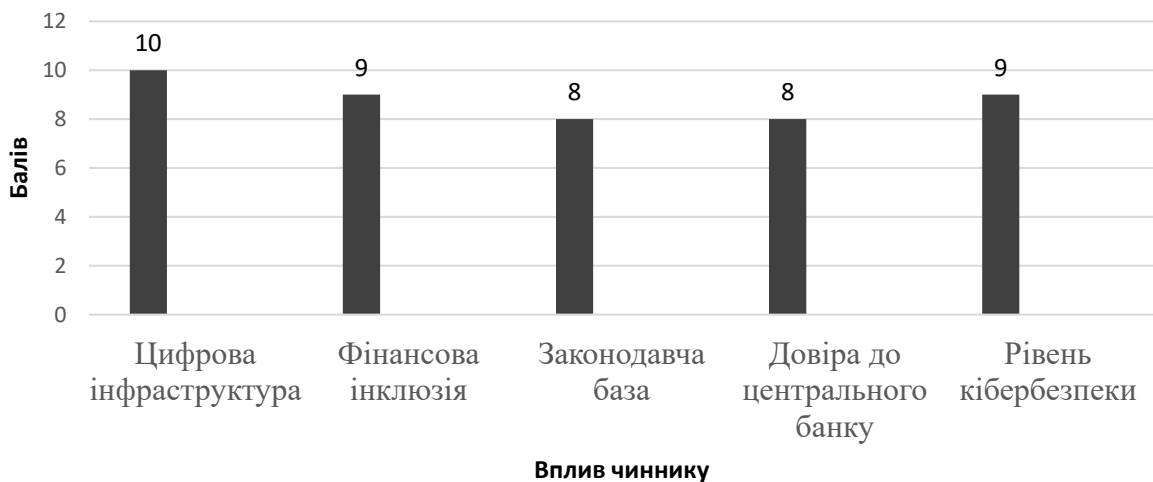

Рис. 7. Вплив ключових чинників здатності до впровадження CBDC в Україні за досвідом міжнародної практики, балів

Джерело: складено авторкою на основі [22; 23]

Таким чином, успішне впровадження CBDC вимагає збалансованого розвитку всіх зазначених чинників. Відставання хоча б в одному з них суттєво знижує шанси на ефективне функціонування цифрової валюти в реальній економіці.

Вважаємо доцільним з метою підвищення ефективності та мінімізації ризиків впровадження CBDC в Україні реалізувати комплексний поетапний підхід, який враховуватиме національні особливості та глобальний досвід. Насамперед слід забезпечити поетапне впровадження цифрової валюти, починаючи з обмеженого відкритого пілотного проєкту з реальними користувачами за участі банківських та небанківських установ. Такий пілот дозволить зібрати емпіричні дані щодо рівня прийняття, технічної стабільності та впливу на платіжну систему, після чого за умови досягнення позитивних результатів можна буде переходити до масштабування.

З огляду на викладене, гармонізація із європейськими стандартами у сфері регулювання грошового обігу України повинно сприяти підвищенню довіри економічних агентів, зниженню ризиків валютної нестабільності та забезпеченню стійкості монетарної політики навіть у кризових умовах.

2. Інноваційно-технологічний розвиток грошового обігу України є фундаментальною основою його модернізації та адаптації до викликів цифрової економіки в сучасних умовах. Оптимізація передбачає розширення використання сучасних платіжних інструментів, а саме розвиток інфраструктури безготівкових розрахунків та застосування блокчейн-технологій для забезпечення прозорості та безпеки транзакцій. Особливого значення набуває інтеграція фінтех-рішень у банківську сферу, що сприяє підвищенню ефективності платіжних систем, зниженню транзакційних витрат та формуванню довіри населення до цифрових фінансових інструментів. Підтримка стартапів у фінтех-сфері, які пропонують рішення для воєнної економіки, резервні канали зв'язку, дублювання дата-центрів, захист від кібератак. розширення доступу до мобільних банкінг-сервісів, QR-платежів, миттєвих переказів.

Особливої уваги заслуговує те, що високий рівень ризиковості інноваційно-технологічних інструментів зумовлює необхідність їх системного та безперервного вдосконалення в умовах цифрової трансформації економіки. Нейтралізація загроз, пов'язаних із застосуванням технологій вимагає переходу від ізольованих інструментів захисту до інтегрованої технологічної архітектури. В основі реалізації безпекових дій лежить синергія трьох компонентів: Blockchain (забезпечення незмінності та довіри), AI (швидкість та предиктивність) та RegTech (автоматизований комплаєнс).

Необхідно наголосити, що жодна з технологій у відриві від інших не може розглядатися як універсальне рішення. Блокчейн без застосування штучного інтелекту функціонує лише як пасивний реєстр, здатний констатувати факт злому, але не запобігати йому в режимі реального часу. Штучний інтелект без інтеграції з блокчейном залишається вразливим до

атак на вхідні дані (data poisoning), коли зловмисники модифікують навчальні вибірки з метою приховування аномалій. RegTech, позбавлений підтримки ШІ та блокчейну, перетворюється на статичний набір регуляторних правил, що легко обходяться шляхом використання нових типів гібридних маніпуляцій. Тільки в тріаді ШІ виявляє аномалію (реакція), RegTech верифікує її легальність (контроль), а Блокчейн гарантує доказовість рішення (довіра). Це створює «динамічний імунітет», здатний оперувати швидше за вектори гібридного впливу.

Запропонована схема базується на послідовній верифікації кожного платіжного запиту (рис. 8).

Рис. 8. Схема інтегрованої системи платіжної безпеки «AI-RegTech-Blockchain»

Джерело: складено авторкою на основі [24; 25]

Отже, стратегічна стійкість фінансового сектору України в умовах поширення «невидимих платежів» безпосередньо визначається впровадженням гібридних моделей безпеки., що формує основу безпечного фінансового простору.

Таким чином, застосування фінтехнологій вимагає системного поєднання технологічних інновацій із регуляторними механізмами та безперервного вдосконалення архітектури платіжної безпеки, завдяки нейтралізації гібридних загроз та формування довіри до цифрових інструментів у сучасних умовах трансформації економіки.

3. Для цифрової економіки, а особливо в умовах воєнного стану, забезпечення стійкості платіжної інфраструктури набуває статусу критично важливої складової фінансової стабільності держави. Її функціонування має забезпечувати безперервність грошового обігу, необхідністю масштабування для обслуговування мільйонів користувачів та забезпечення безперервності функціонування навіть за умов

руйнування критичної інфраструктури. Недостатня технологічна готовність, обмежені резервні канали та ризики кібератак створюють загрозу фінансовій стабільності та довірі населення до банківської системи. Додатковим викликом є потреба у готівковому забезпеченні прифронтових територій, де електронні канали можуть бути недоступними.

Вирішення цих викликів може реалізуватися через комплекс заходів, що охоплюють технологічну модернізацію, посилення кіберстійкості, організацію готівкового забезпечення та інституційну координацію, що представлено на рис. 9.

Рис. 9. Заходи забезпечення стійкості платіжної інфраструктури в умовах воєнного стану

Джерело: складено авторкою на основі [26]

Насамперед, важливим напрямом є розвиток технологічної інфраструктури, що передбачає створення масштабованої та надійної платіжної системи, здатної обслуговувати мільйони користувачів у режимі реального часу. Для цього необхідним є впровадження масштабованих платіжних платформ, здатних витримувати пікові навантаження, а також розвиток систем резервного копіювання та механізмів швидкого відновлення у випадку руйнування чи кібератак.

Другим ключовим аспектом виступає кіберстійкість платіжної інфраструктури, яка забезпечує захист від зовнішніх загроз та прозорість фінансових операцій. Це включає розбудову багаторівневих систем кіберзахисту, використання блокчейн-технологій для підвищення прозорості та безпеки транзакцій, а також постійний моніторинг і аудит інформаційної безпеки.

В умовах ведення бойових дій в Україні особливого значення набуває організація готівкового забезпечення населення, що виступає ключовим

чинником гарантування доступу до фінансових ресурсів навіть у кризових ситуаціях. Йдеться про формування мобільних касових вузлів, розробку логістичних механізмів доставлення готівки у прифронтові райони, а також використання резервних каналів для стабільного забезпечення населення необхідними коштами.

Завершальним елементом є інституційна координація, яка передбачає узгодження дій між НБУ, банками та державними органами. Вона реалізується через спільні протоколи реагування на кризові ситуації та забезпечення безперервності платіжних процесів, що формує основу для збереження фінансової стабільності та довіри населення до банківської системи.

Отже, перелічений комплекс заходів надасть можливість сформувати системну основу для забезпечення безперервності платіжних процесів та дозволить мінімізувати системні ризики, гарантувати доступ населення до фінансових ресурсів та підтримувати стабільність грошового обігу у період воєнного стану в країні.

4. Наступний напрям передбачає реалізацію комплексу заходів, спрямованих на оптимізацію стійкості грошового обігу шляхом формування довіри населення до банківської системи та посилення її соціально-економічної ролі. У сучасних умовах фінансова стабільність держави значною мірою залежить від ефективності комунікацій між банками та суспільством, що охоплює прозорість діяльності, гарантії захисту депозитів, розвиток фінансової грамотності та впровадження інноваційних інструментів збереження коштів. Такий підхід дозволяє не лише забезпечити безперервність грошового обігу, але й створити передумови для зростання заощаджень та їхнього залучення у банківський сектор, що своєю чергою зміцнює фінансову систему та підвищує її стійкість до кризових викликів.

Необхідно окремо підкреслити роль НБУ разом з МОН, Міністерства цифрової трансформації, Міністерства економіки та інших інституцій у реалізації «Національної стратегії розвитку фінансової грамотності до 2030 року» [27], яка була запроваджена у липні 2024 р., на меті якої було стати системним інструментом формування фінансової культури населення та підвищення стійкості грошового обігу в Україні.

З огляду на викладене, реалізація напряму передбачає наступні кроки:

- активізацію інформаційної роботи щодо діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, його можливостей та стратегічних намірів у сфері захисту депозитів;
- підвищенню розміру гарантованої суми відшкодування вкладникам – фізичним особам у вітчизняних банках;
- розвиток фінансової грамотності населення шляхом запровадження нових інструментів збереження коштів;

- реалізація просвітницьких ініціатив та інформаційних кампаній, спрямованих на формування довіри до банківських і цифрових фінансових інструментів;
- підтримка культури заощаджень та довгострокового інвестування як основи стабільності грошового обігу.

Висновки

За результатами проведеного дослідження встановлено, що грошовий обіг виконує ключову економічну функцію, забезпечуючи взаємозв'язок між виробництвом, розподілом, обміном і споживанням суспільного продукту, формуючи канали руху коштів між суб'єктами економіки та виступаючи механізмом трансмісії монетарної політики НБУ. Ефективна організація та регулювання грошового обігу створюють передумови для низького рівня інфляції, стабільності національної валюти, стійкості банківської системи та інтеграції фінансової системи країни у світовий економічний простір.

Аналіз динаміки грошового обігу України у 2015–2025 рр. засвідчив його складний, але адаптивний характер, що формувався під впливом внутрішніх реформ, зовнішніх шоків та трансформаційних процесів світової економіки. Комплексна оцінка макроекономічних індикаторів, структури грошової маси та грошових агрегатів підтвердила здатність фінансової системи України зберігати стратегічну орієнтацію на стабільність і поступову інтеграцію у європейський фінансовий простір, попри ризики воєнної економіки та глобальної невизначеності.

З огляду на оптимізацію грошового обігу України в умовах цифровізації та воєнної економіки, запропоновані напрями, які можуть сприятимуть формуванню ефективної моделі грошового обігу, здатної забезпечити фінансову стабільність, підтримати економічну безпеку та створити передумови для післявоєнного відновлення.

Звернуто увагу, що важливим чинником стійкості грошового обігу є формування довіри населення до банківської системи. Поєднання прозорості діяльності банків, гарантій захисту депозитів, розвитку фінансової грамотності та впровадження інноваційних інструментів збереження коштів створює багатовимірну основу для підвищення соціально-економічної ролі фінансового сектору України.

Список використаних джерел:

1. Монетарна політика Національного банку України: сучасний стан та перспективи змін: монографія / відп. ред. В. С. Стельмах. Київ: Центр наукових досліджень Національного банку України, УБС НБУ, 2009. 404 с. URL: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=84103> (дата звернення: 26.04.2026).

2. Гроші та кредит: навчальний посібник для вивчення дисципліни / за ред. Л. В. Кузнєцової. Одеса: ОДЕУ, ВМВ, 2009. 302 с.
3. Савлук М. І., Мороз А. М., Лазепко І. М. Гроші та кредит: підручник / за заг. ред. М. І. Савлука. 6-те вид. Київ: КНЕУ, 2011. 589 с.
4. Гроші та кредит: підручник / за ред. Б. С. Івасіва. Тернопіль: Карт-бланш, 2005. 528 с.
5. Рябініна Л. М. Гроші та кредит: підручник. Одеса: Пальміра, 2006. 536 с.
6. Банківські операції: підручник / за ред. В. І. Міщенко, Н. Г. Слав'янської. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Знання, 2006. 727 с.
7. Колодізєв О. М., Колісніченко В. Ф. Гроші і кредит: підручник. Київ: Знання, 2010. 615 с.
8. Лагутін В. Д. Гроші та грошовий обіг: навчальний посібник. Київ: Т-во «Знання», 1998. 20 с.
9. Гроші, банки та кредит: у схемах і коментарях: навчальний посібник / за ред. Б. Л. Луціва. 2-ге вид., перероб. Тернопіль: Карт-бланш, 2000. 269 с.
10. Чайковський Я. І. Платіжний оборот і грошовий обіг: навчальний посібник. Тернопіль: ТНЕУ, 2012. 336 с.
11. Коваленко В. В., Сергєєва О. С. Облікова ставка як інструмент регулювання інфляції в умовах невизначеності та ризику. *Вісник Херсонського національного технічного університету*. 2023. Вип. 3(82). С. 97–101. URL: DOI: 10.35546/kntu2078-4481.2022.3.13. (дата звернення: 26.04.2026).
12. Коваленко В., Сергєєва О. Оцінка грошового обігу України в період пандемії Covid-19 та воєнного стану. *Науковий вісник ОНЕУ*. 2022. № 8. (297). Стор. 56 – 64. URL: <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2022/297/pdf/57-64.pdf>. (дата звернення: 26.04.2026).
13. Інфляційний звіт за січень 2026 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-sichen-2026-roku>. (дата звернення: 26.04.2026).
14. Грошово-кредитна статистика України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial>. (дата звернення: 26.04.2026).
15. Архів валютних курсів. Міністерство фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/exchange/archive/nbu/>. (дата звернення: 26.04.2026).
16. Школьник І. О., Огорілко Ю. М. Міжнародний досвід і впровадження монетарного режиму інфляційного таргетування в Україні. *Проблеми економіки*. № 3 (57), 2023. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2023-3-227-236>. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2023-3_0-pages-227_236.pdf. (дата звернення: 26.04.2026).
17. Андрущак Є.М., Горбата Ю.В. Аналіз передумов запровадження інфляційного таргетування в Україні. *Молодий вчений*. 2015. № 10(1). С. 65–71. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_10%281%29__16/. (дата звернення: 26.04.2026).
18. Ільчук П.Г., Коць О.О., Данилів І.Л. Інфляційне таргетування як стратегія ГВП: закордонний та вітчизняний досвід. *Економіка і суспільство*. 2017. № 11. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/11_ukr/68.pdf. (дата звернення: 26.04.2026).

19. Ніколайчук С. Десятиріччя інфляційного таргетування в Україні: уроки для нової епохи невизначеності. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/A_Decade_of_Inflation_Targeting_in_Ukraine_Sergiy-Nikolaychuk_pr_2025-10-27_ua.pdf?v=15. (дата звернення: 26.04.2026).

20. Про внесення змін до деяких законів України щодо гармонізації сфери акредитації органів з оцінки відповідності та системи технічного регулювання з положеннями права Європейського Союзу: Закон України від 07.04.2026 № 4831-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4831-20#Text>. (дата звернення: 26.04.2026).

21. Україна на шляху до єдиної зони платежів в євро SEPA: фінансовий безвіз, прозорість і нові можливості. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ukraina_na_shliakhu_do_iedinoi_zoni_platezhiv_v_ievro_sepa_finansovii_bezviz_prozorist_i_novi_mozhливosti-5493. (дата звернення: 26.04.2026).

22. BIS Papers No. 159. Advancing in tandem – results of the 2024 BIS survey on central bank digital currencies and crypto. August 2025. URL: <https://www.bis.org/publ/bppdf/bispar159.pdf>. (дата звернення: 26.04.2026).

23. Tsuda N. Central Bank Digital Currency Adoption: Inclusive Strategies for Intermediaries and Users. Washington, D.C.: IMF, 2024. 45 p. (FinTech Notes; No. 2024/005). URL: <https://www.imf.org/-/media/files/publications/ftn063/2024/english/ftnea2024005.pdf>. (дата звернення: 26.04.2026).

24. Коваленко В., Сергєєва О. Трансформація моделі роздрібного банкінгу в умовах цифровізації національної економіки. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences*. 2026. № 1. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2026-350-44>. (дата звернення: 27.04.2026).

25. Kovalenko V., Sheludko S., Doroshenko O., Doroshenko A., Borsa V. Blockchain principles' integration into the payment security architecture of the financial system. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2026. Vol. 2(67). P. 37–53 DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptr.2.67.2026.5170>. (дата звернення: 28.04.2026).

26. Пиріг С. Роль платіжних систем під час воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2025. № 76. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-76-29>. (дата звернення: 28.04.2026).

27. Національна стратегія розвитку фінансової грамотності до 2030 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/NBU_Strategy-Financial-Literacy.pdf?v=17. (дата звернення: 30.04.2026).

References:

1. Stelmach, V. S. (Ed.). (2009). *Monetarna polityka Natsionalnoho Banku Ukrainy: Suchasnyi stan ta perspektyvy zmin* [Monetary policy of the National Bank of Ukraine: Current state and prospects of change]. Kyiv: Tsentr naukovykh doslidzhen Natsionalnoho Banku Ukrainy, UBS NBU. Available at: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=84103>. (accessed 26 April 2026). [In Ukrainian].

2. Kuznetsova, L. V. (Ed.). (2009). *Hroshi ta kredyt: Pidruchnyk dlia vyvchennia dystsypliny* [Money and credit: Textbook for studying the discipline]. Odesa: ODEU, VMV. [In Ukrainian].
3. Savluk, M. I., Moroz, A. M., & Lazepko, I. M. (2011). *Hroshi ta kredyt* [Money and credit] (6th ed.). Kyiv: KNEU. [In Ukrainian].
4. Ivasiv, B. S. (Ed.). (2005). *Hroshi ta kredyt* [Money and credit]. Ternopil: Kart-blansh. [In Ukrainian].
5. Ryabinina, L. M. (2006). *Hroshi ta kredyt* [Money and credit]. Odesa: Palmira. [In Ukrainian].
6. Mishchenko, V. I., & Slavyanska, N. G. (Eds.). (2006). *Bankivski operatsii* [Banking operations] (2nd ed., revised and supplemented). Kyiv: Znannia. [In Ukrainian].
7. Kolodiziev, O. M., & Kolisnichenko, V. F. (2010). *Hroshi ta kredyt* [Money and credit]. Kyiv: Znannia. [In Ukrainian].
8. Lahutin, V. D. (1998). *Hroshi ta hroshovyi obih: Pidruchnyk* [Money and monetary circulation: Textbook]. Kyiv: Znannia. [In Ukrainian].
9. Lutsiv, B. L. (Ed.). (2000). *Hroshi, banky i kredyt: U skhemakh ta komentariakh* [Money, banks and credit: In schemes and comments] (2nd ed., revised). Ternopil: Kart-blansh. [In Ukrainian].
10. Chaikovskiy, Ya. I. (2012). *Platezhnyi obih ta hroshovyi obih: Pidruchnyk* [Payment turnover and monetary circulation: Textbook]. Ternopil: TNEU. [In Ukrainian].
11. Kovalenko, V. V., & Serhieieva, O. S. (2023). Oblikova stavka yak instrument rehuliuвання inflatsii v umovakh nevyznachenosti ta ryzyku [Discount rate as tool for regulating inflation under uncertainty under uncertainty and risk]. *Visnyk Khersonskoho Natsionalnoho Tekhnichnoho Universytetu - Visnyk of Kherson national technical university*, vol. 3(82), 33Ю 97–101. DOI: <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2022.3.13>. (accessed 26 April 2026).
12. Kovalenko, V., & Serhieieva, O. (2022). Otsinka hroshovoho obihu Ukrainy pid chas pandemii COVID-19 ta voiennoho stanu [Evaluation of money circulation in ukraine during COVID-19 pandemic and martial law]. *Naukovyi Visnyk ONEU - Scientific Bulletin of the Odesa National Economic University: Scientific Journal*, vol. 8(297), pp. 56–64. Available at: <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2022/297/pdf/57-64.pdf>. (accessed 26 April 2026).
13. Natsionalnyi Bank Ukrainy. (2026, January). *Infliatsiynyi zvit* [Inflation report]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-sichen-2026-roku> (bank.gov.ua in Bing). (accessed 26 April 2026).
14. Natsionalnyi Bank Ukrainy. (2026). *Monetarna statystyka Ukrainy* [Monetary statistics of Ukraine]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial>. (accessed 26 April 2026).
15. Ministerstvo finansiv Ukrainy. (2026). *Arkhiv kursiv valiut* [Archive of exchange rates]. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/exchange/archive/nbu/>. (accessed 26 April 2026).
16. Shkolnyk, I. O., & Ohorilko, Yu. M. (2023). *Mizhnarodnyi dosvid ta vprovadzhennia monetarnoho rezhymu inflatsiinoho tseliuvannia v Ukraini*

[International Experience and Implementation of the Monetary Regime of Inflation Targeting in Ukraine]. *Problemy Ekonomiky – The problems of Economy*, vol. 3(57), pp. 227–236. . DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2023-3-227-236>. (accessed 26 April 2026).

17. Andrushchak, Ye. M., & Hrbata, Yu. V. (2015). *Analiz peredumov vprovadzhennia inflitsiinoho tseliuvannia v Ukraini* [Analysis of the prerequisites for the introduction of inflation targeting in Ukraine]. *Molodyi Vchenyi - Young Scientist*, vol. 10(1), pp. 65–71. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_10%281%29__16. (accessed 26 April 2026).

18. Ilchuk, P. H., Kots, O. O., & Danyliv, I. L. (2017). *Inflitsiine tseliuvannia yak stratehiia monetarnoi polityky: Zarubizhnyi ta vitchyzniani dosvid* [Inflation targeting as a monetary policy strategy: Foreign and domestic experience]. *Ekonomika ta Suspilstvo – Economy and Society*, no. 11. Available at: https://economyandsociety.in.ua/journals/11_ukr/68.pdf. (accessed 26 April 2026).

19. Nikolaychuk, S. (2025). *Desiatyrichchia inflitsiinoho tseliuvannia v Ukraini: Uroky dlia novoi epokhy nevyznachenosti* [A decade of inflation targeting in Ukraine: Lessons for a new era of uncertainty]. Natsionalnyi Bank Ukrainy. Available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/A_Decade_of_Inflation_Targeting_in_Ukraine_Sergiy-Nikolaychuk_pr_2025-10-27_ua.pdf?v=15. (accessed 26 April 2026).

20. Verkhovna Rada Ukrainy. (2026). *Zakon Ukrainy No. 4831-IX pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo harmonizatsii akredytatsii orhaniv otsinky vidpovidnosti ta systemy tekhnichnoho rehuliuвання z zakonodavstvom YeS* [Law of Ukraine No. 4831-IX on amendments to certain laws of Ukraine regarding harmonization of accreditation of conformity assessment bodies and technical regulation system with EU law]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4831-20#Text>. (accessed 26 April 2026).

21. Ministerstvo finansiv Ukrainy. (2026). *Ukraina na shliakhu do Yedynoho Euro Payments Area (SEPA): Finansovyi bezviz, prozorist ta novi mozhlyvosti* [Ukraine on the path to the Single Euro Payments Area (SEPA): Financial visa-free regime, transparency and new opportunities]. Available at: <https://mof.gov.ua/>. (accessed 26 April 2026).

22. Bank for International Settlements. (2025). BIS Papers No. 159: Advancing in tandem – Results of the 2024 BIS survey on central bank digital currencies and crypto. Available at: <https://www.bis.org/publ/bppdf/bispap159.pdf>. (accessed 26 April 2026).

23. Tsuda, N. (2024). Central Bank Digital Currency Adoption: Inclusive Strategies for Intermediaries and Users (FinTech Notes No. 2024/005). Washington, D.C.: IMF. Available at: <https://www.imf.org/>. (accessed 26 April 2026).

24. Kovalenko, V., & Serhieieva, O. (2026). *Transformatsiia rozdribnoi bankivskoi modeli v umovakh tsyfrovizatsii natsionalnoi ekonomiky* [Transformation of the retail banking model in the context of digitalization of the national economy]. *Visnyk Khmelnytskoho Natsionalnoho Universytetu. Ekonomichni Nauky – Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences*, no. 1. Available at: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2026-350-44>. (accessed 27 April 2026).

25. Kovalenko, V., Sheludko, S., Doroshenko, O., Doroshenko, A., & Borsa, V. (2026). Intehratsiia pryntsyviv blokchein u arkhitekturu zabezpechennia platezhiv finansovoi systemy [Blockchain principles' integration into the payment security architecture of the financial system]. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, vol. 2(67), pp. 37–53 DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptop.2.67.2026.5170>. (accessed 28 April 2026).

26. Pyrih, S. (2025). *Rol platezhnykh system u period voiennoho stanu* [The role of payment systems under martial law]. *Ekonomika ta Suspilstvo - Economy and Society*, no. 76. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-76-29>. (accessed 28 April 2026).

27. Natsionalnyi Bank Ukrainy. (2026). Natsionalna stratehiia rozvytku finansovoi hramotnosti do 2030 roku [National strategy for financial literacy development until 2030]. Available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/NBU_Strategy-Financial-Literacy.pdf?v=17. (accessed 30 April 2026).